

Spoštovani,

namen tega dopisa je pridobiti strokovne in praktične poglede predstavnikov organizacij, ki se ukvarjate s področji dela, socialne varnosti in podjetništva, glede nekaterih vsebinskih predlogov, ki bodo vključeni v program kandidata za Varuha človekovih pravic.

Namen ni ocenjevanje obstoječih ureditev, temveč preverjanje izvedljivosti posameznih sistemskih rešitev v praksi ter razumevanje, kako se te odražajo v vsakodnevnem življenju zaposlenih, samozaposlenih in mikro podjetnikov.

V okviru javno objavljene namere za kandidaturo za Varuha človekovih pravic pripravljam program, ki temelji na načelih dobre uprave, odgovornosti institucij s poudarkom na:

1. Spoštovanju temeljnih človekovih pravic v več etičnih skupnostih
2. spoštovanja gospodarske pobude kot temeljne človekove pravice (16., 15. člen Listine EU o temeljnih pravicah, ter 41. in 51. člen iste Listine, ki urejata načelo dobre uprave). Ustava Republike Slovenije v 74. členu določa svobodno gospodarsko pobudo kot eno ključnih varovanih pravic.
3. Izboljšanju človekovih pravic na področju ranljivih skupin, s poudarkom na izboljšanju težav, ki izvirajo iz t.i. sistemskih rešitev.

Pri pregledu stanja na področju **dela in socialne varnosti** sem naletel na dve sistemski težavi, ki pomembno vplivata na uresničevanje temeljnih človekovih pravic v Sloveniji in po moji oceni terjata širši družbeni dialog.

1. Nevročanje ključnih informacij delavcem ob prenehanju zaposlitve

V praksi se pogosto dogaja, da delavci ob prenehanju delovnega razmerja niso ustrezno seznanjeni s ključnimi dokumenti, pravicami in obveznostmi – zlasti zaradi nevročanja obrazca M2, ki je nujen za uveljavljanje nadaljnjih socialnih pravic.

Posledica so zamude, izguba pravic in dejanska nemožnost delavca, da zaščiti svoj socialni položaj. Gre za vprašanje dostojanstva, pravice do obveščeniosti in enake obravnave.

2. Med 20.000 in 30.000 oseb, ki opravljajo dejavnost (s.p., normiranci, enoosebni d.o.o.), živi pod pragom preživetja

Ti posamezniki opravljajo delo, a zaradi objektivnih razlogov ne dosežajo prihodkov za osnovno preživetje.

Čeprav živijo v delovni revščini, jih pravni sistem obravnava kot gospodarske subjekte z visokimi zmožnostmi, kar povzroča resne težave ob boleznih, začasnih nezmožnostih za delo ali padcu prihodkov. Gre za vprašanje dostojanstva, socialne varnosti in enakosti pred zakonom, ki ga obstoječe ureditve ne rešujejo.

Zaradi navedenega vas vljudno prosim za sodelovanje v kratki anketi, ki bo služila kot podlaga za oblikovanje strokovnih izhodišč za program kandidata za Varuha človekovih pravic.

VSEBINSKA VPRAŠANJA ZA ANKETO

I.

Ali menite, da bi bila ustrezna rešitev sprejem posebnega zakona o socialni varnosti oseb, ki opravljajo dejavnost (s.p., normiranci, enoosebni d.o.o.), kadar zaradi objektivnih razlogov ne morejo zagotoviti minimalnih prihodkov za preživetje¹?

Tak zakon bi omogočil dostop do socialnih pravic – vključno z bolniško odsotnostjo, kriznimi nadomestili in nadomestili ob izgubi prihodkov – brez zahteve po predčasnem zaprtju dejavnosti.

II.

Ali menite, da bi bilo potrebno zagotoviti formalno zastopanje samozaposlenih, mikro podjetnikov in enoosebni d.o.o. v socialnem dialogu (npr. preko ESS ali posebne platforme)?

Tak mehanizem bi zagotovil razlikovanje med podjetniki, ki živijo v delovni revščini, in kapitalsko močnejšimi subjekti ter odpravil sedanjo nevidnost te velike skupine.

III.

Ali podpirate uvedbo obvezne, formalizirane seznanitve delavca ob izgubi zaposlitve (obvezno vročanje obrazca M2 delavcu)?

Tak ukrep bi zagotovil pravico do obveščeniosti, zmanjšal zlorabe t. i. "sporazumnih odpovedi" ter zmanjšal število primerov, ko delavec izgubi socialne pravice zaradi napačnih ali nepopolnih informacij.

Vaši odgovori bodo pomemben prispevek pri oblikovanju strokovnih stališč in priporočil, ki jih bo Varuh lahko predstavil zakonodajni in izvršilni veji oblasti.

V analizi bodo objavljeni le povzetki, ne individualni odgovori.

Že vnaprej se vam iskreno zahvaljujem za vaš čas in dragocen prispevek.

S spoštovanjem,

mag. Franc Derganc

Priloga: Predlog zakonskih izhodišč, ki naslavlja objektivne izzive samostojno delujočih podjetnikov v obdobjih, ko niso sposobni pridobivati dohodkov.

Dobre povezave:

Povezave:

Povezava do obrazca za Vaše pobude oz. pripombe na zgoraj navedena izhodišča:

<https://podio.com/webforms/30542708/2582252>

¹ V prilogi 2 so navedena izhodišča zakona, ki bi uredil izzive podjetnika, ki ne more dosežati dohodkov

1. Povezava do hitrih vprašanj/odgovorov - veza kandidatura: <https://www.modro-poslovanje.si/BAZA-ZNANJA/ArtMID/1285/ArticleID/342646/preview/true/Vpra%C5%A1anja-in-odgovori-QA-v-zvezi-s-sprejemom-kandidature-za-Varuha>
2. Povezava do programa za Varuha v nastajanju: [https://www.modro-poslovanje.si/Portals/0/PROGRAM Varovanje pravic in dobra uprava 4str plus priloge%20 V32.pdf](https://www.modro-poslovanje.si/Portals/0/PROGRAM%20Varovanje%20pravic%20in%20dobra%20uprava%204str%20plus%20priloge%20V32.pdf)
3. Povezava do izboljšane predloga Zakona o dobri upravi – že upoštevane pobude: [https://www.modro-poslovanje.si/Portals/0/PREDLOG%20ZAKONA%20O%20DOBRI%20UPRAVI v2 0.pdf](https://www.modro-poslovanje.si/Portals/0/PREDLOG%20ZAKONA%20O%20DOBRI%20UPRAVI%20v2%200.pdf)

Prejemniki tega pisma:

Naziv organizacije

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

Konfederacija sindikatov javnega sektorja (KSJS)

Sindikat Pergam

Konfederacija sindikatov 90 (KS 90)

Sindikat delavcev prometa in zvez

Sindikat obrti in podjetništva

Sindikat delavcev trgovine Slovenije (SDTS)

Sindikat delavcev kulture in medijev

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (OZS)

Gospodarska zbornica Slovenije (GZS)

Trgovinska zbornica Slovenije (TZS)

Združenje delodajalcev obrti in podjetnikov (ZDOPS)

Združenje delodajalcev Slovenije (ZDS)

AmCham Slovenia

Slovensko podjetniško združenje

Združenje Manager

CEED Slovenia – Podjetniško mentorstvo

Asociacija – samozaposleni v kulturi

Kolektiv PIZ – Prekarci

Mladi podjetnik (Zavod mladi podjetnik)

Fundacija za samozaposlene

Zavod Pod črto – raziskave prekarnosti

Inštitut za študije prekarnosti

Ekvilib Inštitut – človekove pravice in delo

Inštitut 8. marec – pravice delavcev

Zavod Krog – socialni položaj družin

Karitas – pomoč samozaposlenim

Rdeči križ – pomoč socialno ogroženim

SPOT točke – nacionalna mreža

Podjetniški inkubator Podbreznik

Katapult – zagonski podjetniki

Tehnološki park Ljubljana

Tovarna podjetov – Maribor
Kovačnica Kranj – coworking
Startup Novo mesto

1..I. POGLAVJE – SPLOŠNE DOLOČBE

I.Člen 1 (predmet urejanja)

Ta zakon ureja pravice in obveznosti oseb, ki opravljajo dejavnost preko podjetij, v katerih niso zaposlene druge osebe oziroma v podjetjih, ki so ustanovljena s primarnim namenom zagotavljanja dohodkov za preživetje nosilca dejavnosti, v primerihčasne nezmožnosti opravljanja dejavnosti zaradi bolezni, poškodbe, psihične krize, izgorelosti, izpada prihodkov ali drugih izjemnih socialnih okoliščin.

II.Člen 2 (ciljna skupina)

Določbe tega zakona se uporabljajo za:

1. samostojne podjetnike posameznike,
2. normirance,
3. osebe, ki so edini družbeniki in poslovodje enoosebnih kapitalskih družb,
4. osebe, ki opravljajo delo izključno preko podjetja, ki predstavlja njihov glavni vir preživetja,
5. osebe, ki po podatkih SURS izkazujejo prihodke pod pragom tveganja revščine.

III.Člen 3 (definicija “časna nezmožnost opravljanja dejavnosti” – ZNOD)

ZNOD je status, ki se prizna osebi iz 2. člena tega zakona, kadar je zaradi bolezni, poškodbe, psihične motnje, izgorelosti, socialne stiske, hospitalizacije ali pomembnega izpada prihodkov objektivno nezmožna opravljati dejavnost ali izpolnjevati obveznosti, vezane na opravljanje dejavnosti.

2..II. POGLAVJE – POSTOPEK PRIZNANJA ZNOD

IV.Člen 4 (vloga)

- (1) Postopek za priznanje ZNOD se začne na vlogo upravičenca.
- (2) Vloga se vložipri organu, pristojnem za delo in socialo.

V.Člen 5 (dokazila)

Status ZNOD se prizna na podlagi enega ali več naslednjih dokazil:

1. potrdilo osebnega zdravnika ali specialista,
2. bolnišnična dokumentacija,
3. mnenje centra za socialno delo,
4. dokazila o padcu prihodkov pod prag preživetja,
5. dokazila o izrednih družinskih ali socialnih okoliščinah.

VI.Člen 6 (trajanje)

- (1) ZNOD traja med 1 in 24 meseci.
- (2) V izjemnih primerih se status lahko podaljša do 36 mesecev.
- (3) Status preneha, ko razlogi iz 3. člena prenehajo.

VII.Člen 7 (odločba)

- (1) O statusu ZNOD se odloči z upravno odločbo.
 - (2) Odločba se izda najpozneje v 30 dneh.
 - (3) Zoper odločbo je dovoljena pritožba.
-

3..III. POGLAVJE – SOCIALNE IN ZDRAVSTVENE PRAVICE

VIII.Člen 8 (zdravstveno zavarovanje)

Osebi v statusu ZNOD se obvezno zdravstveno zavarovanje ne sme prekiniti, ne glede na plačilo prispevkov.

IX.Člen 9 (oprostitvev prispevkov)

- (1) Oseba v statusu ZNOD je v celoti oproščena plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za brezposelnost in starševsko varstvo.
- (2) Prispevki se štejejo kot plačani iz državnega proračuna.
- (3) Oprostitev traja ves čas trajanja ZNOD.

X.Člen 10 (pokojninska in invalidska doba)

Čas trajanja ZNOD se šteje v pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot obdobje vplačanih prispevkov.

4..IV. POGLAVJE – NADOMESTILA ZA BREZPOSELNOST IN DOHODKOVNA PODPORA

XI.Člen 11 (pravica do nadomestila brez prenehanja podjetja)

- (1) Oseba v statusu ZNOD ima pravico do nadomestila iz zavarovanja za brezposelnost, ne da bi morala zapreti podjetje ali sprožiti stečaj.
- (2) Nadomestilo se določi na podlagi zavarovalnih osnov iz zadnjih 12 mesecev.

XII.Člen 12 (nadomestilo ob izpadu prihodkov)

Nadomestilo se prizna tudi, kadar pride do izpada prihodkov pod prag preživetja, če oseba izkaže, da gre za objektivno okoliščino, ki je ni mogla preprečiti.

XIII.Člen 13 (delna nezmožnost)

V primeru delne zmožnosti dela ima oseba pravico do delnega nadomestila, sorazmernega zmanjšanju zmožnosti opravljanja dejavnosti.

5..V. POGLAVJE – DAVČNI POSTOPKI

XIV.Člen 14 (ustavitev davčnih postopkov)

V času ZNOD se:

1. ne začnejo novi postopki davčne izvršbe,
2. ustavijo postopki izterjave,
3. ustavi tek zamudnih obresti,
4. ne izrekajo globe za zamude ali neoddajo obrazcev,
5. vsi roki za DDV, REK, obračune in bilance mirujejo.

XV.Člen 15 (poenostavljeno poročanje)

Po prenehanju statusa ZNOD upravičenec predloži poenostavljeno poročilo za celotno obdobje trajanja ZNOD.

6..VI. POGLAVJE – AJPES IN POSLOVNI REGISTRI

XVI.Člen 16 (mirujoča dejavnost zaradi ZNOD)

- (1) Oseba v ZNOD lahko pri AJPES prijavi "mirujočo dejavnost".
 - (2) V času mirovanja ne nastajajo obveznosti oddaje letnih poročil ali poslovnih izkazov.
 - (3) Subjekt ne sme biti izbrisan iz registra zaradi neaktivnosti.
-

7..VII. POGLAVJE – SOCIALNA POMOČ

XVII.Člen 17 (pravice iz socialnih transferjev)

Oseba v statusu ZNOD je upravičena do denarne socialne pomoči, izredne pomoči, subvencij in vseh drugih oblik socialnih pravic pod pogoji, ki veljajo za brezposelne osebe.

8..VIII. POGLAVJE – VAROVANJE PRAVIC IN NADZOR

XVIII.Člen 18 (preprečevanje zlorab)

Če organ ugotovi, da so dokazila neresnična, lahko status ZNOD prekine ali razveljavi.

XIX.Člen 19 (nadzor)

Nadzor nad izvajanjem tega zakona izvajajo ministrstva, pristojna za delo, zdravje, finance in socialne zadeve.

9..IX. POGLAVJE – PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

XX.Člen 20 (retroaktivna ureditev)

Dolgovi, ki izhajajo iz obdobja objektivne nezmožnosti opravljanja dejavnosti pred uveljavitvijo zakona, se odpisejo, če upravičenec izkaže okoliščine iz 3. člena.

XXI.Člen 21 (podzakonski akti)

Ministrstva izdajo vse potrebne podzakonske predpise v roku 6 mesecev.

XXII.Člen 22 (uveljavitev zakona)

Ta zakon začne veljati trideseti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.